

SYSTEMATIC REVIEW

Volume:2 Issue:4 Year:2024

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14505284>

Türkiye’de Hemşirelik Alanında Roy Adaptasyon Modeli İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi: Sistematik Derleme

Examination of Postgraduate Theses on the Roy Adaptation Model in the Field of Nursing in Turkey: Systematic Review

 Zehra Özdemir¹

¹Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de Hemşirelik alanında roy adaptasyon modeli ile yapılan yüksek lisans tezleri ve doktora tezlerinin taranması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı 2013-2023 yılları arasında Hemşirelik Anabilim Dalları’nda yapılan yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri oluşturulmuştur. Bu çalışmada “roy adaptasyon modeli ve roy uyum modeli” anahtar kelimeleri kullanıldı. Başlığında Roy Adaptasyon Modeli ve Roy Uyum Modeli sözcükleri bulunmasına rağmen anahtar kelimelerde yer almaması ve farklı alanlarda yapılan tezler dahil edilmemiştir. Retrospektif tanımlayıcı literatür araştırmasında 2013-2023 yılları arasında yayınlanan 9 yüksek lisans tezi ve 33 doktora tezi olmak üzere 42 tezde toplam 3161 kişinin yer aldığı tezler özetlenmiştir. Yapılan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu doktora tezlerinin oluşturduğu belirlendi. Bu modelle yapılan tezlerin yıllar içinde arttığı ve örneklem gruplarının büyük çoğunluğunu hastaların oluşturduğu gözlemlenmiştir. Lisansüstü eğitimde model kullanımı bakış açısının kazandırılması ve lisansüstü çalışmalarının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Roy Adaptasyon Modeli, Roy Uyum Modeli, Sistematik Derleme.

ABSTRACT

This study aimed to scan master's theses and doctoral theses prepared with the Roy Adaptation Model in the field of Nursing in Turkey. The universe of the study was composed of master's theses and doctoral theses prepared in the Nursing Departments between the years 2013-2023 and registered in the National Thesis Center database of the Council of Higher Education. The keywords "Roy Adaptation Model and Roy Adaptation Model" were used in this study. Although the words Roy Adaptation Model and Roy Adaptation Model were included in the title, they were not included in the keywords and theses prepared in different fields were not included. In the retrospective descriptive literature study, 42 theses, 9 master's theses and 33 doctoral theses, published between the years 2013-2023, were summarized, with a total of 3161 people participating. It was determined that the majority of the postgraduate theses were doctoral theses. It was observed that theses prepared with this model increased over the years and the majority of the sample groups were patients. It is recommended that the perspective of using models be gained in postgraduate education and that postgraduate studies be made widespread.

Keywords: Nursing, Roy Adaptation Model, Roy Adaptation Model, Systematic Review.

GİRİŞ

Tüm profesyonel disiplinlerde modeller kullanılmaktadır. Modeller fiziksel ya da soyut olabilir. Hemşirelikte kullanılan modeller soyuttur (1,2). Modeller hemşireliğe bir bakış açısı getirmekte ve hemşirelik uygulamalarına yön vermekte olup hemşireliği diğer disiplinlerden ayırmaktadır. Hemşirelik modelleri odak noktası olarak bireyi ele alması nedeniyle hemşirelik aktivitelerini “iş merkezli” olmaktan uzaklaştırır. Hemşirelik bilgisini ve aktivitelerini sistematize ederek hemşireye rehberlik eder ve profesyonel bir iletişim sağlar (3). Modeller bizlere fiziksel ve psikolojik faktörler arasındaki ilişkileri hatırlatırlar ve bu ilişki hemşirelik bakımının verilmesinde dikkate alınır. Hemşirelikte model kullanımı uygulamadaki sorunların araştırılmasına yön vererek çözüm önerileri geliştirir, hemşirenin tıbbi uygulamalara değil hemşirelik uygulamalarına odaklanmasını ve bakımın sistematize olmasını sağlar (3-7).

Roy Adaptasyon Modeli (RAM): Sister Calista Roy, 1970 yılında çocuk hemşiresi olarak çalışırken çocukların çabuk iyileşme yeteneği olduğunu, değişikliklere karşı verdikleri cevaba kolay uyum sağladıklarını fark etmesi sonucu RAM ortaya çıkmıştır. Modelin ana kavramları insan, çevre, sağlık

Corresponding Author: Zehra Özdemir, e-mail: zehrazdmr1@gmail.com

Received: 14.08.2024, Accepted: 23.10.2024, Published Online: 20.12.2024

Cited: Özdemir Z. Examination of Postgraduate Theses on the Roy Adaptation Model in the Field of Nursing in Turkey: Systematic Review. Acta Medica Ruha. 2024;2(4):257-267. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14505284>

The journal is licensed under a [Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ve hemşireliğin bütünleyicisi olan adaptasyon uyumdur (8,9). İnsan ve çevre arasındaki etkileşimde çeşitli uyaranlar mevcuttur ve bu uyaranlar çevreyi farklılaştırarak açık bir sistem olan insanı etkilemektedir (10,11). Bu etkiler bireyin davranışları üzerinedir ve bireyin davranışlarını biçimlendirir. Roy 3 tip uyarandan söz etmektedir. Bunlar; odak (focal) uyaran, bağlamsal (contextual) uyaran ve olası (residual) uyaran olarak ayrılmaktadırlar (12,13). Uyarılara karşı uyum sağlamaya çalışan insan bazı başa çıkma mekanizmaları kullanmaktadır. Model bireyin sahip olduğu başa çıkma mekanizmalarını, düzenleyici (regülatör) ve bilişsel duygusal (kognatör) olarak iki şekilde tanımlanmıştır. Bu mekanizmaların görevi, uyumu sürdürmektir (10,13). Olası etkisiz başa çıkma durumlarında modelde tanımlanmış olan 4 uyum alanı etkilenmektedir (12,14). Bunlar; fizyolojik (physiological) alan, benlik kavramı (self-concept) alanı, rol fonksiyon (role function) alanı, karşılıklı bağımlılık (interdependence) alanıdır (10,13). Modelde en önemli amaç uyumlu yanıtlar geliştirmektir. Eğer çevreden gelen uyaranlar bireyin başa çıkabileceğinden büyük ise; sistemde aksaklık olur, görevini yapamaz hale gelir ve sağlıkta sapma meydana gelir. RAM, uygun hemşirelik girişimleri ile bireylerin uyumunun kolaylaştığını savunur (13-15). Roy, hastanın adaptasyon sürecini hızlandırmak için hemşirelik sürecinden yararlanır. Bu süreç; veri toplama, tanılama, amacı belirleme, hemşirelik girişimlerini planlama ve uygulama ve değerlendirme aşamalarından oluşur (12,15,16). Kişiyi tüm yönleri ile ele alan RAM, bireyin uyumunu sağlamayı amaçlayan hemşirelere yol göstermektedir (17).

Bu çalışmanın amacı, 2013-2023 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde hemşirelik alanında yayımlanan, "roy adaptasyon modeli" konusunda hazırlanan tezleri incelemektir. RAM ile çalışan araştırmacılara verilecek bu bilgilerin, kendi çalışmalarında kullanacakları yöntem, seçecekleri örneklem ve kullanacakları veri analiz teknikleri açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalara rehberlik etmesi açısından önem taşıyan bir araştırma olarak düşünülmektedir. Bu konuda araştırma yapılmamış oluşu ve içerik anlamında farklılıklar bulunması bu çalışmayı özgün kılmaktadır.

YÖNTEM

Bu retrospektif tanımlayıcı tipte ki literatür araştırmasında 2013 ve 2023 yılları arasında Roy Uyum/Adaptasyon Modeli ile ilgili yapılan tezleri belirlemek için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı tarandı. Tarama yapılırken "Roy uyum modeli ve roy adaptasyon modeli" anahtar kelimeleri kullanıldı. Ulaşılan tezlerden Hemşirelik Anabilim Dalı'nda yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinden 42 tez incelendi. Bu çalışmada incelenen tezlerin araştırmaya alınma ölçütleri; anahtar kelimelerinde Roy Uyum Modeli ve Roy Adaptasyon Modeli kelimelerinin yer alması, Hemşirelik Anabilim Dalı tarafından yapılmış olmasıdır. Araştırmaya alınmama ölçütleri ise; başlığında Roy Uyum Modeli ve Roy Adaptasyon Modeli kelimeleri geçmesine rağmen anahtar kelimelerde yer almaması ve farklı alanlarda tezlerin yapılmış olmasıdır. Araştırma için belirlenen anahtar sözcüklerin taranması sonucu elde edilen tezler katma ve dışlama ölçütlerine göre değerlendirildi ve ölçütlere uygun olmayan tezler elendi. Ulaşılan tezler değerlendirildi ve tam metin olarak ulaşılan toplam 42 tez araştırmaya alındı. Araştırmaya alınan tezlerin 33'ü doktora ve 9'u yüksek lisans tezidir. Retrospektif tanımlayıcı tipte bu literatür araştırmasının etik kurul raporu bulunmamaktadır. Tezler yüksek lisans ve doktora tezleri olarak ayrıldıktan sonra kronolojik sırayla incelendi. Verilerin analizinde sayısal değerlendirmeler kullanıldı ve tezlerin yüksek lisans ya da doktora tezi oluşu, tezlerin yayın yılı, tezlerin amacı, örneklem grubu, örneklem sayısı, tezlerin dizaynı ve tezlerin sonuçları özetlendi.

BULGULAR

Bu sistematik inceleme çalışmasında, 2013-2023 yılları arasında yayınlanan 42 tezde toplam 3161 katılımcı yer almaktadır. Yüksek lisans tezleri Tablo 1'de, doktora tezleri ise Tablo 2'de özetlendi. Tablo 1 ve Tablo 2'de görüldüğü gibi yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri farklı örneklem grupları ile farklı yıllarda ve şehirlerde yapılmıştır.

Ayaktan hemodiyaliz tedavisi gören hastalara RAM'e göre verilen eğitimin hastaların stres, psikososyal uyum ve öz bakım gücüne etkisini değerlendirmek amacıyla 2016 yılında Gaziantep ilinde 80 hasta ile yapılan çalışmada; hemodiyaliz hastalarına RAM'e göre verilen eğitim hastaların stres düzeyini azaltmış, psikososyal uyum ve öz bakım gücünü arttırdığı saptanmıştır (18).

RAM'nin fizyolojik alanı doğrultusunda ameliyat öncesi dönemde verilen uygulamalı (demonstratif) eğitimin, kalça veya diz artroplastisi olan hastaların ameliyat sonrası erken dönem fiziksel uyumuna ve hareketliliğine etkisini belirlemek amacıyla 2017-2018 yıllarında İstanbul ilinde 78 hasta ile yapılan araştırmada; ameliyat öncesi RAM'nin Fizyolojik Alanı doğrultusunda kalça veya diz artroplastisi ameliyatı olacak hastalara uygulamalı eğitim verilmesi, hastaların fiziksel uyumunu ve hareketliliğini arttırdığı saptanmıştır (19)

Tablo 1. Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi

Yazarı/Yılı/Yapıldığı Yer	Çalışmanın Tipi	Örneklem Sayısı
Emine Kılıç, 2017, Gaziantep	Randomize kontrollü deneysel	80
Merve Özsoy, 2018, İstanbul	Randomize kontrollü	78
Cihat Demirel, 2019, Elazığ	Randomize kontrollü Yarı deneysel	60
Ezgi Yıldız, 2019, Sivas	Deneysel	40
Sema Sarıkaya, 2019, Kütahya	Yarı deneysel	89
Dilek Onaran, 2022, Muğla	Kesitsel yarı deneysel	80
Hicran Ekici, 2022, İstanbul	Randomize kontrollü deneysel	46
Sena Ayran, 2022, İstanbul	Tanımlayıcı	138
Feyza Erdoğan, 2023, İstanbul	Yarı deneysel	47

RAM'e göre verilen eğitimin hipertansiyonlu bireylerde tıbbi tedaviye ve fizyolojik, psikolojik ve sosyal olarak hastalığa uyumuna etkisini saptamak amacıyla 2018 yılında Elazığ ilinde 60 hipertansiyonlu birey ile yapılan deneysel olarak araştırmada; RAM'ne göre verilen eğitimin hipertansiyonlu bireylerin tıbbi tedaviye ve hastalığa uyumunu arttırdığı saptanmıştır (20).

RAM'ne göre verilen tekrarlı hemşirelik eğitiminin bariatrik cerrahi uygulanan hastaların uyum süreçlerine etkisini incelemek amacıyla 2018 yılında Sivas ilinde 40 hasta ile yapılan deneysel araştırmada; deney grubunun ameliyat sonrası döneme daha kısa sürede uyum sağladığı saptanmıştır (21).

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalarına RAM'ne göre verilen eğitimin yaşam kalitesine etkisini belirlemek amacıyla 2017-2018 yılları arasında Kütahya ilinde 89 KOAH hastası ile yapılan deneysel araştırmada; KOAH'lılara RAM'ne göre verilen eğitimin yaşam kalitesine etkisinin olumlu olduğu saptanmıştır (22).

Evde bakılan bireylerin RAM'ne temellenen hemşirelik bakımının bakıcıların bakım yüküne etkisini belirlemek amacıyla 2020-2021 yılları arasında Muğla ilinde 80 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; evde bakılan yaşlı bireylerin yaşlılarda bilişsel değişikliğe uyumunu sağlamada RAM'nin etkin olduğu ve bakım vericilerin bakım yükünün azaltılması amaçlı kullanılabilir olduğu saptanmıştır (23).

RAM'ne göre verilen eğitimin stomalı bireylerin uyumuna ve yaşam kalitesine etkisini belirlemek amacıyla 2019 yılında İstanbul ilinde 46 stomalı bireyle yapılan araştırma sonucunda; stomalı bireylere RAM'ne göre verilen eğitimin stomaya uyumu olumlu yönde etkilediği saptanmıştır (24).

Çocuk hemşirelerinin çalışma ortamında sözel şiddete uğrama durumu, nedenleri, uygulayıcıları, şiddet olaylarına karşı yanıtlarının RAM çerçevesinde incelenmesi amacıyla 2020 yılında İstanbul ilindeki 138 çocuk hemşiresi ile yapılan araştırma sonucunda; hemşirelerin sözel şiddete yüksek düzeyde maruz kaldığı, genç olmanın bir risk faktörü olabildiği, çoğunlukla uygulama yaparken şiddete uğrandığı, hasta yakınlarının şiddetten sorumlu olduğu saptanmıştır (25).

Bağırsak stoması açılması planlanan hastalarda ameliyat öncesi RAM'ne göre verilen hemşirelik eğitiminin ameliyat sonrası kaygı düzeyi, beden imajı ve yaşam kalitesine etkisini incelemek amacıyla 2022-2023 yılları arasında İstanbul ilinde 47 bireyle yapılan araştırma sonucunda; RAM doğrultusunda verilen stoma bakımı eğitiminin ameliyat sonrası dönemde yaşam kalitesini yükselttiği, beden imajı algısını iyileştirdiği saptanmıştır (26).

Sekiz yüksek lisans tezinde RAM'ne göre verilen eğitim ve bakımın etkisi, uyumu araştırılmıştır. RAM'ne göre verilen eğitimin ve bakımın, yaşam kalitesini arttırdığı, tıbbi tedaviye ve hastalığa uyumu olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Yüksek lisans tezlerinden bir tanesinde çocuk hemşirelerinin şiddet olaylarına karşı yanıtları RAM çerçevesinde incelenmiş olup, sözel şiddete uğrama, kognatör alt sistemle yanıt verilen, yanıtların benlik alanında geniş yer tuttuğu ve duygu odaklı pasif yanıtlarla uyumsuzluk durumuna yol açabilecek bir fokal uyaran olarak incelendiği saptanmıştır.

Tablo 2. Doktora Tezlerinin İncelenmesi

Yazarı/Yılı/Yapıldığı Yer	Çalışmanın Tipi	Örneklem Sayısı
Altun Bakı Şimşek, 2013, İzmir	Deneyisel	112
Ayşe Kacaroglu Vicdan, 2013, Konya	Randomize kontrollü deneysel	82
Yaprak Sarıgöl Ordın, 2013, İzmir	Niteliksel metodolojik yarı deneysel	21
Keziban Abanak, 2015, Aydın	Yarı deneysel	132
Figen Erol Ursavaş, 2016, İzmir	Metodolojik yarı deneysel	240
Özlem Çiçek, 2016, İzmir	Niteliksel yarı deneysel	72
Nigar Çelik, 2016, İzmir	Fenomenolojik	28
Ayşegül Savcı, 2016, İzmir	Fenomenolojik yarı deneysel	93
Gamze Fışkın, 2016, İstanbul	Randomize kontrollü deneysel	60
Neslihan Lök, 2016, Antalya	Randomize kontrollü deneysel	60
Özge İşeri, 2016, Malatya	nitel yarı deneysel	77
Zühal Mehrekula, 2016, İzmir	Tanımlayıcı fenomenolojik	21
Esin Kavuran, 2017, Erzurum	Yarı deneysel	126
Merve Çayır Yılmaz, 2017, Erzurum	Yarı deneysel	81
Filiz Kabu Hergül, 2018, Denizli	Fenomenolojik	32
Meltem Kaydırak, 2018, İstanbul	Prospektif, randomize kontrollü deneysel	77
Selma Turan Kavrak, 2018, Antalya	Randomize kontrollü deneysel	66
İlkay Çulha, 2019, Eskişehir	Randomize olmayan kontrol grubu	72
Gülden Acaroglu Değirmenci, 2019, Manisa	Metodolojik kesitsel	500
Dilek Ayakdaş Dağlı, 2019, İzmir	Deneyisel	64
Gökçe Banu Acar, 2019, Ankara	Randomize kontrollü	34
Dilek Aktaş, 2020, Ankara	Randomize kontrollü deneysel	34
Dilek Gümüş, 2021, Eskişehir	Randomize olmayan	18
Canan Sarı, 2021, Trabzon	Randomize kontrollü deneysel	80
Ahmet Göktaş, 2021, Antalya	Randomize kontrollü olmayan yarı deneysel	42
Hasan Sevinik, 2021, Konya	Randomize kontrollü	37
Özlem Özdemir, 2021, Edirne	Randomize kontrollü	107
Sultan Özkan Şat, 2021, Ankara	Randomize kontrollü deneysel tipte	62
Ayşe Duygu Özbaş, 2022, Gaziantep	Metodolojik deneysel	360
Elif Deniz Kaçmaz, 2022, İzmir	Randomize kontrollü deneysel	38
Gönül Gökçay, 2022, Trabzon	Randomize kontrollü deneysel	140
Kader Öztürk, 2022, Ardahan	Girişimsel	110
Arzu Akdemir, 2023, İstanbul	Randomize kontrollü deneysel	83

Primer beyin tümörlü hastalarda RAM ile uyumlu/uyumsuz davranışların incelenmesi ve verilen eğitimin semptom şiddeti, semptomların bireyin yaşamını engelleme durumu ve baş etme üzerine etkisinin değerlendirilmesi amacıyla 2013 yılında İzmir ilinde 112 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; hastalar, uyum modelinin dört alanında, ciddi uyumsuz davranışlar deneyimlemiştir. RAM'ne göre verilen eğitimin, hastaların semptom alt boyutları, semptomun bireyin yaşamını engelleme durumunun bazı boyutlarında ve stresle baş etme alt boyutlarından sosyal destek aramada etkili olduğu saptanmıştır (27).

RAM'ne göre verilen eğitimin hemodiyaliz tedavisi alan bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal uyumuna etkisini belirlemek amacıyla 2012 yılında Konya ilinde 82 birey ile araştırma sonucunda; RAM'ne göre verilen eğitimin hemodiyaliz tedavisi alan bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal uyumunu arttırdığı saptanmıştır (28).

RAM kullanılarak karaciğer transplantasyonu (KT) hastalarının uyumunu açıklamak, Modifiye Transplantasyon Semptom Oluşma ve Rahatsızlık Durumu – 59 maddelik ölçeğinin Türk organ nakli hastalarında geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmek amacıyla 2009-2010 yılları arasında İzmir ilinde 456 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; RAM kullanılarak KT hastalarının deneyimleri açıklanarak transplantasyon sonrası uyum süreci ile ilgili önemli veriler saptanmıştır. MTSORD-58TR'nin Türk organ nakli alıcılarında geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır (29).

Gestasyonel hipertansiyonlu gebelere RAM'ne göre verilen eğitimin gestasyonel hipertansiyon, gebelik uyumu, maternal ve neonatal sonuçlara etkisini incelemesi amacıyla 2012-2015 yılları arasında Aydın ilinde 132 gebenin dâhil edildiği araştırma sonucunda; RAM'ne göre verilen eğitimin gestasyonel hipertansiyon prognozuna, gebeliğe uyum sürecine ve maternal sonuçlara olumlu katkı sağladığı ve neonatal sonuçları etkilemediği saptanmıştır (30).

Meme kanseri tanısı konulan Türk kadınlarında Cinsel Uyum ve Beden İmajı Ölçeği (CUBİÖ)'nin geçerlilik ve güvenilirliğini incelemek ve RAM temel alınarak oluşturulmuş destek grup eğitiminin meme kanserli kadınlarda cinsel uyum, beden imajı ve algılanan sosyal desteğe etkisini incelemek amacıyla 2013-2014 yılları arasında İzmir ilinde 240 kişi yapılan araştırma sonucunda; CUBİÖ'nin Türk toplumunda geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ve destek grup eğitiminin meme kanserli kadınların tanı sonrası beden imajlarını, cinsel fonksiyonlarını ve sosyal desteğini arttırdığı ve hastaların uyumunu desteklediği saptanmıştır (31).

Vajinal doğum yapan kadınların hemşirelerden beklentilerini belirlemek ve RAM'ne dayalı aralıklı doğum desteği girişiminin etkisini incelemek amacıyla 2014-2016 yılları arasında İzmir ilinde 72 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne dayalı aralıklı doğum desteği girişimi kadınların doğum korkusu, ağrısı ve doğum süresini kısaltarak, doğum deneyiminden memnuniyet ve algılanan doğum desteği düzeylerinin arttırdığı saptanmıştır (32).

Prekanseroz servikal lezyon tanısı alan hastalar ve eşlerinin RAM ile uyumlu/uyumsuz davranışların incelenmesi amacıyla 2015-2016 yılları arasında İzmir ilinde 28 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre hastaların deneyimleri açıklanarak tanı sonrası uyum süreci ile ilgili önemli veriler elde edilmesi saptanmıştır (33).

Total diz protezi (TDP) ameliyatı olan hastaların deneyimlerinin belirlenmesi ve RAM'ne göre yapılandırılmış sürekli bakımın "ağrı, fonksiyonel durum, anksiyete ve depresyon" üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla 2011-2012 yılları arasında İzmir ilinde 93 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre yapılandırılmış sürekli bakımın hastaların gereksinim duydukları destek ve bakımı almalarını sağladığı saptanmıştır (34).

RAM'ne göre hazırlanan diyafragmatik solunum egzersizi programının (DSEP) gestasyonel diyabetli gebelerde, fizyolojik ve psikolojik etkilerini belirlemek amacıyla 2015-2016 yılları arasında İstanbul ilinde 60 gebe ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre hazırlanan DSEP, gestasyonel diyabetli gebeler üzerinde, fizyolojik ve psikolojik açıdan olumlu etkiler sağlayarak, gebeliğe ve GDM'ye uyumlarını arttırdığı saptanmıştır (35).

Demansı olan bireylerde RAM'ne temellendirilmiş bilişsel uyarım terapisinin, başetme-uyum, bilişsel işlevler ve yaşam kalitesine olan etkisini saptamak amacıyla 2015 yılında Antalya ilinde 60 birey ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne temellendirilerek uygulanan bilişsel uyarım terapisi'nin hafif ve orta evre demanslı bireylerin, başetme-uyum, bilişsel işlev ve yaşam kalitesi düzeyleri üzerine olumlu yönde etkili olduğu saptanmıştır (36).

Canlıdan karaciğer transplantasyonu olan alıcıların bilgi gereksinimlerini açıklamak ve RAM'ne göre temellendirilen hemşirelik girişimlerinin hastaların anksiyete, depresyon ve yaşam kalitesine etkisini incelemek amacıyla 2011-2016 yılları arasında Malatya ilinde 77 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre temellendirilen hemşirelik girişimlerinin hastaların transplantasyon sonrası anksiyete ve depresyon düzeylerini azalttığı, yaşam kalitelerinin ve uyumlarını arttırdığı saptanmıştır (37).

Hemofili hastalarının profilaksiye uyumlarını etkileyen faktörlerin RAM'ne göre değerlendirilmesi amacıyla 2015-2016 yılları arasında İzmir ilinde 21 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; uyumu azaltan faktörler hastaneye ulaşım, kendini iyi hissetme sağlık çalışanların tutumudur. Uyumu arttıran faktörler ise aktivitelerin korunması, fiziksel fonksiyonlar, kanama semptomları deneyimleme olduğu saptanmıştır (38).

Tip 2 diyabetli hastalara RAM'ne göre verilen eğitimin diyabet bakım profili'ne etkisini belirlemek amacıyla 2015-2016 yılları arasında Erzurum ilinde 126 tip 2 diyabetli hasta ile yapılan araştırma

sonucunda; Tip 2 diyabetli hastalara RAM'ne göre verilen eğitimin diyabet bakım profili'ne olumlu etkisi olduğu saptanmıştır (39).

Hemodiyaliz tedavisi alan bireylere RAM'ne göre verilen eğitimin hastalığı kabullenme ve sıvı kontrolüne etkisini değerlendirmek amacıyla 2016-2017 yıllarında Erzurum ilinde 81 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; hemodiyaliz tedavisi alan bireylere RAM'a göre verilen eğitimin; sıvı kontrol uyumlarını arttırdığı ancak bireylerin hastalığı kabullenme düzeyine etki etmediği saptanmıştır (40).

Bariatrik cerrahi geçiren hastaların RAM'ne göre durumlarının incelenmesi amacıyla 2016-2016 yılları arasında Denizli ilinde 32 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; hastaların bariatrik cerrahi sonrası değişen yaşamlarına ve bedenlerine uymada çeşitli güçlükler yaşadıkları ancak cerrahinin beden algısı, sosyal yaşam, kişisel ilişkiler ve rollerini sürdürebilme konularında olumlu gelişmelere yol açtığı saptanmıştır (41).

Maternal veya fetal nedenlerden dolayı tıbbi terminasyon kararı verilen gebelere tedavi süreci boyunca rutin hemşirelik bakımına ek olarak uygulanan RAM doğrultusunda geliştirilen hemşirelik destek programının (TTDP) etkinliğini değerlendirmek amacıyla 2016-2018 yılları arasında İstanbul ilinde 77 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; rutin hemşirelik bakımına ek olarak uygulanan RAM'ne temellendirilmiş tıbbi terminasyon hemşirelik destek programı kadınların fizyolojik, benlik kavramı, rol fonksiyonu, karşılıklı bağlılık uyum alanına olumlu etkiler sağlayarak yas sürecini kolay atlatmasını sağladığı saptanmıştır (42).

Miyokard enfarktüsü geçiren hastalara uygulanan RAM'ne temellendirilmiş eğitim ve telefonla izlemin yaşam kalitesi, öz-yeterlik ve uyum düzeylerine etkisini incelemek amacıyla 2016-2017 yılları arasında Antalya ilinde 66 hasta ile yapılan araştırma sonucunda RAM'ne temellendirilmiş eğitim ve telefonla izlemin miyokard enfarktüsü geçiren hastaların yaşam kalitesi, öz yeterlik ve uyum düzeylerini arttırdığını ve baş etme uyum süreci arttıkça genel öz yeterlik ve yaşam kalitesinin de olumlu yönde etkilendiğini saptanmıştır (43).

Jinekolojik onkoloji cerrahisi uygulanan hastalarda RAM doğrultusunda yapılandırılmış taburculuk programının hasta bakım sonuçlarına (yaşam kalitesi, başetme-uyum, benlik saygısı) etkisinin incelenmesi amacıyla 2018-2019 yılları arasında Eskişehir ilinde 72 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; jinekolojik onkoloji cerrahisi uygulanan hastalarda RAM doğrultusunda yapılandırılmış taburculuk programının, kadınların genel yaşam kaliteleri ve başetme-uyum düzeylerini arttırdığı, benlik saygıları üzerinde ise anlamlı etki göstermediği saptanmıştır (44).

RAM' ne göre kronik hastalığa uyumu değerlendirebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı geliştirmek ve kronik hastalığı olan bireylerin hastalığa uyumlarını değerlendirmek amacıyla 2017-2018 yılları arasında Manisa ilinde 500 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; geliştirilen Kronik Hastalığa Uyum Değerlendirme Ölçeği, kronik hastalığa uyumu değerlendirmek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu, hastaların eğitim düzeyi arttıkça kronik hastalığa uyumun arttığı, hastalık süresi arttıkça uyumun azaldığı saptanmıştır (45).

RAM'ne dayalı bireyselleştirilmiş hemşirelik girişimlerinin, alkol bağımlılarında iyileşmeye etkisini belirlemek amacıyla 2018-2019 yılları arasında İzmir ilinde 64 birey ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne dayalı bireyselleştirilmiş hemşirelik girişimlerinin bireylerin iyileşme ve yaşam kalitesini arttırdığı, aşırma düzeylerini azalttığı saptanmıştır (46).

Adjuvan kemoterapi alan meme kanserli kadınlara verilen RAM'ne temellendirilmiş semptom yönetimi danışmanlığının, hastaların fonksiyonel durumlarına etkisinin değerlendirilmesi ve hastaların yaşadıkları semptomlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla 2018 yılında Ankara ilinde 34 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; kemoterapi alan meme kanserli hastalara RAM'ne temellendirilerek verilen semptom yönetimi danışmanlığının, hastaların yaşadığı kemoterapi semptomlarına etkisi açısından müdahale ve kontrol grupları arasında fark olduğu saptanmıştır (47).

Stoması kapatılan bireylerde pelvik taban kas egzersizlerinin bağırsak boşaltımına ilişkin sorunlara ve yaşam kalitesine etkisini değerlendirmek amacıyla 2018-2019 yılları arasında Ankara ilinde 34 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; stoması kapatılan hastaların yaşadıkları boşaltım sorunlarının

azaltılmasında, hastaların psikososyal iyilik halinin ve yaşam kalitesinin artırılmasında pelvik taban kas egzersizlerinin etkili olduğu saptanmıştır (48).

Total tiroidektomi sonrası hastaların düşük iyot diyeti sürecine uyumunda hemşirenin rolünün değerlendirilmesi amacı ile 2020-2021 yılları arasında Eskişehir ilinde 18 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; düşük iyot diyeti döneminde olan hastalara uygulanan hemşirelik sürecinin hastaların başatme-uyum düzeylerini arttırdığı saptanmıştır (49).

Hemşireler tarafından bakım vericilere verilen, RAM'ne temellendirilmiş, android telefon uygulaması destekli temiz aralıklı kateterizasyon eğitiminin bakım vericilerin bilgi/beceri, başatme/uyum ve anksiyete düzeyleri ile çocuklardaki enfeksiyon gelişimine etkisinin değerlendirilmesi amacıyla 2020-2021 yılları arasında Trabzon ilinde 80 kişi ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda; bakım vericilerin temiz aralıklı kateterizasyona yönelik bilgi/beceri, anksiyete ile başatme uyum düzeyinin arttığı, çocuklarda ise idrar yolu enfeksiyonu gelişim sıklığının azaldığı saptanmıştır (50).

RAM'ne temellendirilmiş depresyonda psikiyatrik bakım uygulamasının depresyon tanısı ile yatan hastalarda tedavi uyumu, genel öz yeterlik, benlik saygısı ve depresyon düzeyi üzerine etkisini belirlemek amacıyla 2020 yılında Antalya ilinde 42 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne temellendirilmiş depresyonda psikiyatrik bakım uygulamasının depresyon tanısı ile yatan hastalarda tedavi uyumunu artırdığını, genel öz yeterlik düzeyine etkisinin olmadığını, benlik saygısını yükselttiği ve depresyon düzeyini azalttığı saptanmıştır (51).

Şizofreni hastalarının bakım verenlerine uygulanan RAM temelli mobil psikoeğitimin "hastalık hakkında bilgi", "duygu dışavurumu" ve "bakım yükü" üzerine etkisini incelemek amacıyla 2019-2020 yılları arasında Konya ilinde 37 bakım veren ile yapılan araştırma sonucunda; RAM temelli mobil psikoeğitimin bakım verenlerin bilgi düzeyleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (52).

RAM'ne göre hemodiyaliz hastalarına verilen eğitimin sıvı yönetimi, semptom kontrolü ve yaşam kalitesine etkisini değerlendirmek amacıyla 2019-2020 yılları arasında Edirne ilinde 107 hasta ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre verilen eğitimin hemodiyaliz hastalarının sıvı kontrolüne uyumunu, yaşam kalitesini ve semptom kontrolünü iyileştirdiği saptanmıştır (53).

Gebelere yönelik RAM'ne göre oluşturulan mobil sağlık uygulaması aracılığı ile yapılan hemşirelik bakımının postpartum uyuma etkisinin belirlenmesi amacıyla 2021 yılında Ankara ilinde 62 kadın ile yapılan araştırma sonucunda; RAM'ne göre geliştirilmiş olan mobil sağlık uygulaması kullanımının kadınlarda postpartum uyumu artırdığı ve altıncı haftaya kadar uyumun sürdürülmesinde etkili olduğu saptanmıştır (54).

Revize infertilite uyum ölçeği'nin türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapmak ve infertil bireylere RAM temellendirilmiş eğitimin uyum ve stresle başa çıkma durumlarına etkisini incelemek amacıyla 2021-2022 yılları arasında Gaziantep ilinde 360 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; R-İÜÖ 'nin Türk toplumunda geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabileceği, Roy Adaptasyon Modeline temellendirilmiş eğitim programının kadınlarda uyum ve stresle başa çıkma durumlarını olumlu şekilde etkilediği saptanmıştır (55).

Duygusal yeme davranışı olan bireylerde RAM temelli girişimlerin duygu düzenlemeye etkisini belirlemeyi amaçlayan 2021 yılında İzmir ilinde 38 öğrenci ile yapılan araştırma sonucunda; Duygusal yeme davranışı olan üniversite öğrencilerinde RAM temelli girişimlerin, bireylerin duygusal yeme davranışını azalttığı, duygularını yönetme becerilerini; duyguları olduğu gibi gösterebilme, bedensel tepkileri kontrol edebilme, başa çıkma ve öfke yönetimi becerilerini arttırdığı saptanmıştır (56).

Hemşireler tarafından bakım vericilere verilen, RAM'ine temellendirilmiş, android telefon uygulaması destekli temiz aralıklı kateterizasyon eğitiminin (ramtake) bakım vericilerin bilgi/beceri, başatme/uyum ve anksiyete düzeyleri ile çocuklardaki enfeksiyon gelişimine etkisinin değerlendirilmesi amacıyla 2020-2021 yılları arasında Trabzon ilinde 140 kişi ile yapılan araştırma sonucunda; zihinsel engelli bakım verenlerinde yaşam kalitesi artırmada, stresi azaltmada ve stresle başa çıkma yollarını artırmada üç uygulama grubunda da (yüzyüze, mobil uygulama ve yüzyüze+ mobil uygulama) güvenilir ve etkili şekilde uygulanabileceği saptanmıştır (57).

RAM'ne göre verilen eğitimin hipertansiyonlu bireylerin uyku ve yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi amacıyla 2021-2022 yılları arasında Ardahan ilinde 110 hipertansiyonlu birey ile yapılan araştırma sonucunda; hipertansiyonlu hastalarda RAM'ne göre verilen eğitimin uyku ve yaşam kalitesine olumlu etkisi olduğu saptanmıştır (58).

Genitoüriner sendromu olan postmenopozal dönemdeki kadınlara verilen roy adaptasyon modeline temellendirilmiş destek ve danışmanlık programının cinsel yaşam ve yaşam kalitesine etkisini belirlemek amacıyla 2021-2022 yılları arasında İstanbul ilinde 83 kadın ile yapılan araştırma sonucunda; genitoüriner sendromu olan postmenopozal dönemdeki kadınlara verilen RAM'ne temellendirilmiş destek ve danışmanlık, kadınların cinsel işlev, yaşam kalitesi, depresyon belirtileri üzerinde olumlu etki sağladığı ve vajinal semptomları azalttığı saptanmıştır (59).

TARTIŞMA

RAM ile ilgili yapılan bu sistematik derleme çalışmasında, yüksek lisans ve doktora tezlerinde farklı araştırma türlerinin kullanılarak farklı örneklem grupları ile yapıldığı görülmüştür.

Yüksek lisans tezlerinin sayısı oldukça düşük orandadır. Bunun sebebinin lisans eğitimi müfredatında hemşirelik modellerine yeterince verilmemesi bağlı olarak, öğrencilerin yüksek lisans eğitiminde bakış açılarının henüz güçlenmemesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonucunda yüksek lisans tezlerinden sadece bir tanesinde hemşirelerin örneklem grubunu oluşturduğu diğer 8 yüksek lisans tezindeki örnek grubunun hastalar olduğu saptanmıştır. Bunun sebebinin hemşirelik araştırmaların büyük çoğunluğunun hastalar ile yapılmasından dolayı olduğu düşünülmektedir. Hemşirelik alanında yapılan araştırmalarda, sadece hastaların değil hemşirelerinde ön plana alındığı araştırmaların yapılması alışılabilir önüne geçmesi sağlanabilir.

Yapılan farklı araştırma sonucunda doktora tezlerinin fazla olduğu bildirilmiştir (60). Araştırma bulgumuz literatür ile benzerdir. Bunun sebebi lisansüstü eğitimde özellikle doktora eğitiminde model kullanımına daha çok yer verilmesi ve doktora programındaki kişilerin modellere karşı yabancı olmayışı benimsemesi ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Çünkü doktora programlarının temel amacı, hemşirelik biliminin ilerlemesine yönelik bilgi birikiminin oluşturulması ve geliştirilmesine odaklanan hemşireler yetiştirmektir. Bu düşünceyle doktora tez çalışmalarında model temelli araştırmaların ağırlıklı olarak yer alması, bilimsel bilginin gelişimi açısından oldukça önemlidir hemşireliğin kuramsal öğeler dersinin doktora eğitiminde verilmesinden dolayı araştırmamızdaki doktora tezlerinin fazla oluşu ile benzer olabileceği düşünülmektedir.

2016-2020 yılları arasında doktora tezlerinde RAM en fazla kullanıldığı, 2021-2023 yılları arasında ise en az kullanıldığı saptanmıştır. Bu durumun yaşanan covid-19 pandemisi ile alakalı olabileceği düşünülmektedir.

Bir doktora tezinde örneklem grubunu üniversite öğrencileri oluşturması açıkçası sevindiricidir çünkü hasta ve hemşire örneklem gruplarına göre farklı bir örneklem grubu ile çalışılmış olması doktora programında modelin benimsenerek standartların genişlediğini göstermektedir.

SONUÇ

Bu derleme sonuçları incelendiğinde ülkemizde 2013-2023 yılları arasında RAM kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu doktora tezlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Bu modelle yapılan tezlerin yıllar içinde arttığı saptanmıştır. Örneklem gruplarında en fazla çalışılan grup hastalar olmasından dolayı gelecek çalışmalar için farklı gruplar ile çalışılabilir. Bu sonuçlar doğrultusunda kuram/model temelli hemşirelik araştırmalarının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması, kuram ve model kullanımının sağlayabileceği olumlu katkısı nedeniyle daha yaygın kullanılması ve lisansüstü eğitimde öğrencilere kuram/ model kullanımı konusunda bakış açısı kazandırılması, için teori ve modellerle ilgili derslerin her ders döneminde ve bilim dalları derslerine entegre edilerek, olgular üzerinden işlenerek daha somut ve anlaşılır hale getirilmesi, kuram/modele dayalı hemşirelik lisansüstü çalışmalarının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

AÇIKLAMALAR

Finansal destek yoktur.

Çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Modeli kullanan tüm lisansüstü öğrencilere teşekkürler.

KAYNAKLAR

1. Velioglu P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. 1.Baskı. Türkiye: Alaş Ofset; 1999.
2. Alligood MR, Tomey AM. Nursing Theory Utilization & Application. In: Roy's Adaptation Model İn Nursing Practice. 3rd ed. Phillips KD, USA: Mosby Inc, 2006;307-333.
3. Ay F, Ertem Ü, Özcan N, Ören B, Işık R, Sarvan S. Temel Hemşirelik Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2007.
4. Fawcett J. Contemporary Nursing Knowledge Analysis And Evoulution Of Nursing Models And Theories. 2th ed, Fa Davis Company Philadelphia, 2005;364-437.
5. Gigliotti E. The Value Of Nursing Models İn Practice. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 2008;1(1):42-50.
6. McCurry M.S, Hunter Rewell S, Roy C. Knowledge Fort He Good Of The İnvidual And Society: Lnkng Philosophy, Disciplinary Goals, Theory, And Practice. Nursing Philosophy. 2010;11(1):42-52.
7. Vicdan Kacaroglu A. Hemşirelik Bakımında Model Kullanımına Bir Örnek: Modifiye Radikal Mastektomi Olmuş Bir Bayanın, Roy Adaptasyon Modeline Göre İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Bilim ve Sanat Dergisi. 2010;2(3):106-118.
8. Masters K. Nursing Theories: A Framework For Professional Practice. Mississippi: 2015.
9. Pektekin, Ç. Hemşirelik Felsefesi: Kuramlar-Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar. 1. Baskı İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık; 2013.
10. Shariatpanahi S, Farahani MA, Rafii F, Rassouli M, Kavousi A. Designing and testing a treatment adherence model based on the roy adaptation model in patients with heart failure: protocol for a mixed methods study. JMIR Research Protocols. 2019;8(7):13317. PMID: 31350842 <https://doi.org/10.2196/13317>
11. Tunç GÇ, Özkan HA. Hemşirelikte bilim, felsefe ve bakımın temelleri. İçinde: Özkan HA, editör. Bakımda kullanılan kavramların analizi II. 1. baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2014;127-145.
12. Uzun Ş. Hemşirelik teorileri ve modelleri. İçinde: Karadağ A, Çalışkan N, Göçmen Baykara Z, editör. Sister Callista Roy: Adaptasyon Modeli. 1. baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2017;370-464.
13. Roy C. The Roy Adaptation Model. 3rd ed. New Jersey Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall Health; 2009.
14. Roy C. Extending the Roy Adaptation Model to meet changing global needs. Nursing Science Quarterly. 2011;24(4):345-351. PMID: 21975483 <https://doi.org/10.1177/0894318411419210>
15. Pektekin Ç. Hemşirelik felsefesi kuramlar-bakım modelleri ve politik yaklaşımlar. İçinde: Pektekin Ç, editör. Sister Callista Roy ve hemşirelik kuramı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi; 2013;111-118.
16. Roy C. Key issues in nursing theory. Nursing Research. 2018;67(2):81-92. PMID: 29489629 <https://doi.org/10.1097/nnr.0000000000000266>
17. Vicdan AK, Karabacak BG. Hemşirelik modellerinden: Roy Adaptasyon Modeli. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2014;5(4):255-259.
18. Kılıç E. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Hemodiyaliz Hastalarının Stres, Psikososyal Uyum Ve Öz Bakım Gücüne Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, 2017 (erişim tarihi: 21.12.2023).
19. Özsoy M. Roy Adaptasyon Modelinin Fizyolojik Alanı Doğrultusunda Verilen Eğitimin, Kalça Veya Diz Atroplastisi Olanların Erken Dönem Fiziksel Uyumuna Ve Hareketliliğine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2018 (erişim tarihi:21.12.2023).
20. Demirel C. Hipertansiyonlu Hastalarda Roy Adaptasyon Modelinin Hastalığa Uyuma Etkisinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).
21. Yıldız E. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Tekrarlı Hemşirelik Eğitiminin Bariatrik Cerrahi Uygulanan Hastaların Uyum Süreçlerine Etkisinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).

22. Sarıkaya S. Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalarına Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi) Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).
23. Onaran D. Evde Bakılan Bireylerin Roy Adaptasyon Modeline Temellenen Hemşirelik Bakıcılarının Bakım Yüküne Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 21.12.2023).
24. Ekici H. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Stomalı Bireylerin Uyumuna Ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 21.12.2023).
25. Ayran S. Çocuk Hemşirelerinin İş Yerinde Sözel Şiddet Deneyimleri Ve Başetme Biçimlerinin Roy'un Adaptasyon Modeli Kapsamında İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, 2022 (erişim tarihi: 21.12.2023).
26. Erdoğan F. Bağırsak Stoması Açılması Planlanan Hastalarda Ameliyat Öncesi Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Hemşirelik Eğitiminin Ameliyat Sonrası Kaygı Düzeyine, Beden İmajına Ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2023 (erişim tarihi: 21.12.2023).
27. Ahmet G. Primer Beyin Tümörlü Hastalarda Roy Uyum Modeli İle Uyumlu Ve Uyumsuz Davranışların İncelenmesi, Eğitimin Semptom Ve Başetmeye Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013 (erişim tarihi: 21.12.2023).
28. Vicdan Kacaroglu V. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Hemodiyaliz Tedavisi Alan Bireylerin Uyumuna Etkisinin Belirlenmesi (Doktora Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2013 (erişim tarihi: 21.12.2023).
29. Ordin Sarıgöl Y. Karaciğer Transplantasyonu Sonrası Destek Grup Girişiminin Hastaların Bilgi, Semptom ve Yaşam Kalitesi Düzeyine Etkisinin İncelenmesi (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013 (erişim tarihi: 21.12.2023).
30. Amanak K. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Gestasyonel Hipertansiyon, Gebelik Uyumuna Ve Gebelik Sonuçlarına Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2015 (erişim tarihi: 21.12.2023).
31. Ursavaş Erol F. Meme Kanseri Kadınlar Verilen Destek Grup Eğitiminin Cinsel Uyum, Beden İmajı ve Algılanan Sosyal Desteğe Etkisinin İncelenmesi (Doktora Tezi) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
32. Çiçek Ö. Doğum Eyleminde Uygulanan Hemşirelik Bakımının Doğum Korkusu, Ağrısı, Doğum Süresi Ve Memnuniyete Etkisi (Doktora Tezi) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
33. Çelik N. Prekanseröz Servikal Lezyon Tanısı Alan Hastaların Roy Uyum Modeline Göre Uyum Durumlarının İncelenmesi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
34. Savcı A. Total Diz Protezi Uygulanan Hastalara Verilen Sürekli Bakımın Ağrı, Fonksiyonel Durum, Anksiyete Ve Depresyona Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
35. Fışkın G. Gestasyonel Diyabetli Gebelerde Roy Adaptasyon Kuramına Göre Hazırlanan Diyafragmatik Solunum Egzersiz Programının Etkileri (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
36. Lök N. Roy'un Adaptasyon Modeli'ne Temellendirilmiş Bilişsel Uyarım Terapisi'nin Demansı Olan Bireylerin Bilişsel İşlevler, Başetme-Uyum Ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
37. İşeri Ö. Karaciğer Transplantasyonu Yapılan Hastalarda Roy Uyum Modeline Göre Temellendirilen Hemşirelik Girişimlerinin Bakım Sonuçlarına Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016 (erişim tarihi: 21.12.2023).
38. Mehrekula Z. Hemofili Hastalarının Profilaksiye Uyumlarını Etkileyen Faktörlerin Roy Adaptasyon Modeline Göre İncelenmesi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2016, (erişim tarihi: 21.12.2023).
39. Kavuran E. Tip 2 Diyabet Tanısı Alan Hastalara Roy'un Adaptasyon Modeli'ne Göre Verilen Eğitimin Diyabet Bakım Profili'ne Etkisi (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2017 (erişim tarihi: 21.12.2023).
40. Yılmaz Çayır M. Hemodiyaliz Tedavisi Alan Bireylere Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Hastalığı Kabullenme Ve Sıvı Kontrolüne Etkisi (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2017 (erişim tarihi: 21.12.2023).
41. Hergül Kabu F. Bariatrik Cerrahi Geçiren Hastaların Roy Uyum Modeline Göre Durumlarının İncelenmesi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2018 (erişim tarihi: 21.12.2023).
42. Kaydırak Mecdi M. Tıbbi Terminasyon Kararı Alınan Gebelere Roy Adaptasyon Modeli Doğrultusunda Geliştirilen Destek Programının Etkinliği (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2018 (erişim tarihi: 21.12.2023).
43. Kavradım Turan S. Miyokard İnfarktüsü Geçiren Hastalarda Uygulanan Roy Uyum Modeline Temellendirilmiş Eğitimin Ve Telefonla İzlemin Yaşam Kalitesi, Öz-Yeterlilik Ve Uyum Düzeylerine Etkisi (Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2018 (erişim tarihi: 21.12.2023).
44. Çulha İ. Jinekolojik Onkoloji Cerrahisi Uygulanan Hastalarda Yapılandırılmış Taburculuk Programının Hasta Bakım Sonuçlarına Etkisi (Doktora Tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).

45. Değirmenci Acaroğlu G. Kronik Hastalığa Uyum Değerlendirme Ölçeği Geliştirme Ve Uygulama (Doktora Tezi). Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).
46. Dağlı Ayakdaş D. Roy Adaptasyon Modeline Dayalı Bireyselleştirilmiş Hemşirelik Girişimlerinin Alkol Bağımlılarında İyileşmeye Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).
47. Acar Banu G. Adjuvan Kemoterapi Alan Meme Kanseri Kadınları Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Semptom Yönetimi Danışmanlığının Fonksiyonel Duruma Etkisi (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2019 (erişim tarihi: 21.12.2023).
48. Aktaş D. Stomasi Kapatılan Bireylerde Pelvik Taban Kas Egzersizlerinin Bağırsak Boşaltım Sorunları Ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2020 (erişim tarihi: 22.12.2023).
49. Gümüş D. Total Tiroidektomi Sonrası Hastaların Düşük İyot Diyeti Sürecine Uyumunda Hemşirenin Rolü (Doktora Tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2021 (erişim tarihi: 22.12.2023).
50. Sarı C. Temiz Aralıklı Kateterizasyona Yönelik Hemşirelik Girişimlerinin Bakım Vericilerde Bilgi/Beceri, Baş Etme/Uyum, Anksiyete Ve Çocukta Enfeksiyon Gelişimine Etkisi (Doktora Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2021 (erişim tarihi: 22.12.2023).
51. Göktaş A. Roy Uyum Modeline Temellendirilmiş Depresyonda Psikiyatrik Bakım Uygulamasının Tedavi Uyumu, Genel Öz Yeterlilik, Benlik Saygısı Ve Depresyon Düzeyine Etkisi (Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2021 (erişim tarihi: 22.12.2023).
52. Sevinik H. Roy Adaptasyon Modeli Temelli Mobil Psikoeğitimin Şizofreni Hastalarına Bakım Verenlerde Hastalık Hakkında Bilgi, Duygu Dışavurumu Ve Bakım Yüküne Etkisi (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 2021 (erişim tarihi: 22.12.2023).
53. Özdemir Ö. Roy Adaptasyon Modeline Göre Hemodiyaliz Hastalarına Verilen Eğitimin Sıvı Yönetimi, Semptom Kontrolü Ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Doktora Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi, 2021 (erişim tarihi: 22.12.2023).
54. Şat Özkan S. Gebelere Yönelik Roy'un Adaptasyon Modeline Göre Oluşturulan Mobil Sağlık Uygulaması Aracılığı İle Yapılan Hemşirelik Bakımının Pospartum Uyuma Etkisi (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, 2021, (erişim tarihi: 22.12.2023).
55. Özbaş Duygu A. İnfertil Bireylere Yönelik Roy Adaptasyon Modeline Temellendirilmiş Eğitimin Uyum Ve Stresle Başa Çıkma Durumlarına Etkisi (Doktora Tezi). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 22.12.2023).
56. Kaçmaz Deniz E. Duygusal Yeme Davranışı Olan Üniversite Öğrencilerinde Roy Uyum Modeli Temelli Girişimlerin Duygu Yönetimine Etkisi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 22.12.2023).
57. Gökçay G. Eğitim Ve Progresif Gevşeme Egzersizleri Temelli Bir Uygulamanın Zihinsel Engelli Bireylerin Bakım Vericilerinin Yaşam Kalitesi, Algıladıkları Stres Ve Başa Çıkma Yolları Üzerine Etkisi: Randomize Kontrollü Çalışma (Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 22.12.2023).
58. Öztürk K. Roy Adaptasyon Modeline Göre Verilen Eğitimin Hipertansiyonlu Bireylerde Uyku Ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2022 (erişim tarihi: 22.12.2023).
59. Akdemir A. Genitoüriner Sendromu Olan Postmenopozal Dönemdeki Kadınlarda Roy Adaptasyon Modeline Temellendirilmiş Destek Ve Danışmanlık Programının Etkinliği (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, 2023 (erişim tarihi: 22.12.2023).
60. Ekim A, Manav G, Ocakçı AF. Ülkemizde Kuram Temelli Hemşirelik Araştırmaları: Bir Gözden Geçirme. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2012;5(4):157-161.